

УДК 378.014

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/77-3-36>**Олена СТЕПАНЕНКО,***orcid.org/0000-0003-0598-6473*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов математичних факультетів

Навчально-наукового інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(Київ, Україна) *steplena777@gmail.com***Галина ЛИСАК,***orcid.org/0000-0002-0598-6919*

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іношомовної освіти і міжкультурної комунікації

Хмельницького національного університету

(Хмельницький, Україна) *lysakh@khnpu.edu.ua***Наталія ТОНКОНОГ,***orcid.org/0000-0002-9973-3778*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи

Університету Григорія Сковороди в Переяславі

(Переяслав, Київська область, Україна)

ФОРМУВАННЯ ІНОШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті автори аналізують поняття «іношомовна комунікативна компетентність» у контексті навчання здобувачів закладів вищої освіти. Встановлено, що у сучасний період цивілізаційного розвитку та на фоні глобалізації в усіх сферах суспільного життя все більшої актуальності набуває потреба активізації духовного та інтелектуального розвитку майбутніх поколінь фахівців у всіх сферах. У зв'язку з цим велике значення набуває формування у фахівця іношомовних комунікативних навичок спілкування, оскільки сьогодні, в умовах полікультурності, знання іноземної мови значно підвищує професійний потенціал і стає одним із аспектів професійної компетентності майбутнього фахівця. Сучасні науковці та педагоги визнають іношомовну комунікативну компетентність як ключову навичку для успішного життя в 21 столітті. Її можна визначити як здатність людини ефективно використовувати мову в різних ситуаціях, взаємодіяти з оточуючими, налагоджувати зв'язки з людьми на відстані, працювати в команді, виконувати різні соціальні ролі.

У процесі дослідження було проведено опитування для визначення ставлення здобувачів освіти до набуття іношомовних комунікативних компетентностей у процесі вивчення іноземної мови. Авторами за допомогою технічних засобів, зокрема через анкетування Google-формами було проведено опитування у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Хмельницькому національному університеті та Університеті Григорія Сковороди в Переяславі.

В цілому, результати опитування демонструють, що більшість здобувачів освіти розуміють важливість іношомовних комунікативних компетентностей і готові працювати над їхнім розвитком та усвідомлюють важливість різних аспектів іношомовної комунікації, зокрема акцентують увагу на навичках говоріння та слухання, що є критичними для успішної взаємодії у професійному середовищі.

Ключові слова: здобувачі освіти, цифровізація, іношомовна компетентність, заклади вищої освіти, навички. опитування.

Olena STEPANENKO,
orcid.org/0000-0003-0598-6473
Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D.),
Associate Professor at the Foreign Languages for Mathematical Faculties
Educational and Scientific Institute of Philology of Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) steplena777@gmail.com

Halyna LYSAK,
orcid.org/0000-0002-0598-6919
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication
Khmelnyskyi National University
(Khmelnyskyi, Ukraine) lysakh@khnmu.edu.ua

Nataliia TONKONOH,
orcid.org/0000-0002-9973-3778
PhD in Pedagogy,
Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Higher School Pedagogy
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
(Pereiaslav, Kyiv region, Ukraine) natulya3112@gmail.com

FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

In the article the authors analyze the concept of «foreign language communicative competence» in the context of higher education students' training. It has been established that in the modern period of civilizational development and against the background of globalization in all spheres of social life, the need to activate the spiritual and intellectual development of future generations specialists in all spheres is becoming more and more urgent. In this regard, the formation of a specialist's foreign language communication skills is of great importance, because today, in the conditions of multiculturalism, knowledge of a foreign language significantly increases professional potential and becomes one of the aspects of a future specialist's professional competence. Modern scientists and educators identify foreign language communicative competence as a key skill for successful life in the 21st century. It can be defined as a person's ability to effectively use language in various situations, to interact with others, to establish connections with people at a distance, to work in a team, to perform various social roles.

In the research process, the survey was conducted to determine the attitude of higher education students to the acquisition of foreign language communicative competence in the process of foreign language learning. The authors conducted the survey at Taras Shevchenko Kyiv National University, Khmelnytskyi National University and Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, using technical means, in particular through Google forms questionnaires.

In general, the results of the survey demonstrate that the majority of students understand the importance of foreign language communicative competence, and they are ready to work on their development and are aware of the importance of various aspects of foreign language communication, in particular, they emphasize speaking and listening skills, which are critical for successful interaction in a professional environment.

Key words: higher education students, digitalization, foreign language competence, higher education institutions, skills, survey.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Стрімкий розвиток комунікаційних технологій, розширення території Європейського Союзу, зростання мобільності населення та інтенсифікація міжнародного співробітництва змушують модифікувати підхід до викладання іноземної мови з метою забезпечення її функціонування в багатомовному та мультикультурному просторі. Сучасні підходи до розвитку іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) у закладах вищої освіти (ЗВО) ґрунтуються на інтеграції педагогічних інновацій та технологій, що сприяють ефективному впровадженню інформаційно-кому-

нікаційних технологій (ІКТ) у освітній процес. Орієнтація на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти є критично важливою для забезпечення високої якості іншомовної підготовки здобувачів освіти. Врахування чітких критеріїв володіння мовою, розвиток практичних навичок та використання сучасних методик навчання сприятиме успішній реалізації майбутніх фахівців у глобалізованому світі, де знання іноземних мов стає необхідною умовою для професійного та особистісного розвитку. Важливо відмітити, що формуванню іншомовної компетентності необхідно приділяти пильну увагу в процесі навчання.

Для цього важливо використовувати інтерактивні та комунікативно-орієнтовані методи навчання, застосовувати автентичні матеріали, створювати мовленнєве середовище, заохочувати до спілкування та дискусій, розвивати навички критичного мислення. Розвиваючи свою іншомовну компетентність, випускник ЗВО стає більш конкурентоспроможним на ринку праці, відкриває перед собою нові можливості для самореалізації та особистісного зростання.

Аналіз наукових досліджень. Питання іншомовної компетентності можна знайти в працях І. Ставицької, С. Галецького, К. Дереди, Р. Кравця, В. Редько, Л. Кібенко та ін. Серед зарубіжних вчених варто відмітити М. Canale, I. Sigwer, N. Natin-ska, Т. Левовіцького та ін.

Зокрема, М. Canale стверджує, що комунікативна іншомовна компетентність – це не просто володіння мовою, а й складне багатогранне соціально-психологічне явище. Її сутність полягає в здатності організувати мовлення залежно від конкретної комунікативної ситуації та завдань, що стоять перед мовцем (Canale, 2001). Польський вчений Т. Левовіцький стверджує, що іншомовна компетентність виходить за рамки простого знання мови. Її він описує як комплексний набір якостей, знань, умінь та навичок, які є необхідними сучасному випускнику закладу освіти для ефективного самовираження як в особистому, так і в професійному житті.

Незважаючи на значний обсяг досліджень, присвячених методикам викладання іноземних мов, питання формування іншомовної комунікативної компетентності у ЗВО все ще потребує ґрунтовного вивчення.

Мета статті: теоретично проаналізувати особливості формування іншомовної комунікативної компетентності в закладах вищої освіти України та Європейського Союзу.

Основна частина дослідження. Культурне та мовне розмаїття Європи є її візитною карткою, але водночас це один з головних викликів у формуванні освітньої політики на національному рівні та на рівні ЄС. Європейський Союз не створив спільної освітньої політики, залишивши це питання на розсуд національних держав, але вживає низку заходів для підтримки освіти на всіх рівнях, у тому числі через сприяння вивченню мов та набуття здобувачами іншомовних компетентностей.

Звернемось до досвіду європейських країн щодо підвищення іншомовної комунікативної компетентності в закладах освіти різних рівнів.

В європейських країнах існують різні моделі освітніх систем, починаючи від централізованих

систем, централізовано-регіональних систем і закінчуючи децентралізованими системами. Це розмаїття було прийнято Європейським Союзом, який у Маастрихтському договорі 1992 року вирішив не створювати єдину модель освіти для всіх країн-членів. Найважливішим положенням у цьому договорі є стаття 126 Договору про Європейський Союз, яка зазначає, що співтовариство сприяє розвитку якісної освіти шляхом заохочення співробітництва між державами-членами і, за необхідності, підтримуючи і доповнюючи їхні дії, повністю поважаючи відповідальність держав-членів за зміст викладання і організацію освітніх систем та їхнє культурне і мовне розмаїття (Договір про Європейський Союз, стаття 126).

Загальноєвропейські рекомендації містять перелік восьми груп ключових компетентностей: спілкування рідною мовою; спілкування іноземними мовами; математична компетентність та базові компетентності в галузі науки і техніки; цифрова компетентність; уміння вчитися; соціальні та громадянські компетентності; почуття ініціативи та підприємливості; культурна обізнаність та самовираження. Вони визнані однаково важливими і взаємопов'язаними, і їх можна розвивати через освіту і навчання впродовж життя (European Commission, 2018).

За останнє десятиліття більшість країн-членів ЄС запровадили концепцію ключових компетентностей та результатів навчання у своїх навчальних програмах або офіційних документах про обов'язкову освіту. Так, реформи, спрямовані на розвиток ключових компетентностей, зокрема розвиток іншомовної компетентності, на національному рівні, нещодавно були запроваджені у Бельгії, Франції, Фінляндії, Швеції, Португалії та на Мальті. Комбінований підхід, за якого одночасно реформуються підготовка викладачів, оцінювання знань здобувачів, навчальні матеріали та організація навчання в ЗВО, наразі є рідкісним явищем. Необхідність такого цілісного і комплексного підходу для забезпечення ефективного впровадження компетентнісної освіти очевидна.

Огляд наукової літератури показує, що немає чіткого консенсусу щодо визначення комунікативної іншомовної компетенції серед науковців. Зокрема, її характеризують як:

1) готовність комунікатора до спілкування з представниками інших мов і культур (Janowska, 2015);

2) як комунікативний досвід людини, необхідний для адекватного сприйняття та інтерпретації позиції співрозмовника, а також для продукування власних ідей іноземною мовою (Ставицька, 2013).

Формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів ЗВО є частиною розумового та інтелектуального навчання, оскільки, по-перше, вимагає від здобувача певних когнітивних зусиль (близьке розуміння поняття «інтелектуальне навчання») і, по-друге, це дає йому змогу розвивати свою власну культуру за допомогою мови, підвищувати свою духовність шляхом вивчення позитивних моральних та інтелектуальних настанов іншомовного суспільства

Впровадження ключових компетентностей у ЗВО вимагає не лише їх інтеграції в навчальні програми, але й передбачає розробку відповідних структур і методів викладання. Не менше важливим є міждисциплінарний характер ключових компетентностей, який передбачає міждисциплінарне викладання і відповідне планування в закладах освіти (Сандал, 2020).

Аналіз наукової літератури вказує на те, що навчання іноземної мови, як і будь-якої іншої дисципліни, ґрунтується на взаємодії між викладачем та здобувачем, а також між самими здобувачами (Ставицька, 2013). Ефективне спілкування дозволяє викладачу передати знання, навички та цінності, необхідні для успішного опанування мови. Викладач створює сприятливу освітню атмосферу, мотивує здобувачів до активної участі у процесі навчання, заохочує до взаємодії та обміну думками. Важливою складовою цього процесу є взаємна повага, відкритість та підтримка, що сприяють формуванню позитивних міжособистісних стосунків та ефективній співпраці.

Ефективна організація педагогічного спілкування на занятті відіграє ключову роль у досягненні успіху. Викладачі використовують різноманітні методи та підходи, зокрема інтерактивні вправи, рольові ігри, групові проекти та обговорення, що сприяють активному залученню здобувачів до освітнього процесу (Зеленін, 2021). Такі методи не тільки підвищують рівень мовленнєвої активності, але й розвивають критичне мислення, комунікативні навички та здатність працювати у команді. Крім того, здобувачі мають можливість практикувати мову в реальних ситуаціях, що допомагає їм краще засвоїти матеріал та підготуватися до реального спілкування.

Прийняття закону про статус англійської мови у червні 2024 року як однієї з мов міжнародного спілкування в Україні є значущим кроком у розвитку освітньої та професійної сфери країни. Це рішення підкреслює важливість володіння англійською мовою для успішної реалізації в глобалізованому світі, підвищуючи конкурентоспроможність українських фахівців на міжнародному рівні

та сприяючи культурній та інформаційній інтеграції України у світову спільноту.

Сучасні науковці та педагоги визнають іншомовну комунікативну компетентність як ключову навичку для успішного життя в 21 столітті. Її можна визначити як здатність людини ефективно використовувати мову в різних ситуаціях, взаємодіяти з оточуючими, налагоджувати зв'язки з людьми на відстані, працювати в команді, виконувати різні соціальні ролі.

Польська дослідниця I. Janowska визначає наступні типи іншомовних компетенцій:

- Компетенція граматична: знання лексики, знання морфології, знання синтаксису, знання фонології та граматики.
- Компетенція текстова: узгодженість словникового запасу, знання морфології.
- Прагматична компетенція: концептуальна функція, маніпулятивна функція, евристична функція, імажинативна функція.
- Компетентність соціолінгвістична: чутливість до діалектів та їх різновидів, чутливість до реєстраційних відмінностей, чутливість до ідіоматизмів, здатність інтерпретувати культурні референції та стилістичні фігури (Janowska, 2015).

Разом з тим, вивчення теми дослідження наштовхує на висновки, що існують певні виклики, які потребують додаткового вивчення та удосконалення:

- Недостатня розробленість методичних рекомендацій: існує потреба у розробці чітких методичних рекомендацій щодо формування ІКК з урахуванням специфіки ЗВО.
- Відсутність комплексних програм: необхідно розробити комплексні навчальні програми, що охоплюють усі аспекти ІКК, включаючи мовні знання, навички говоріння, читання, письма, та аудіювання, а також соціокультурну компетентність та стратегії навчання.
- Недостатнє використання автентичних матеріалів: освітній процес має ґрунтуватися на використанні автентичних матеріалів, таких як статті, відео, та аудіозаписи, що сприяє кращому розумінню мови та культури країни, що вивчається.
- Недостатня увага до індивідуальних потреб: важливо враховувати індивідуальні особливості та потреби здобувачів при формуванні програм навчання та підборі методів навчання.

Враховуючи зазначене, вважаємо за необхідно деталізувати ставлення здобувачів освіти до набуття іншомовних комунікативних компетентностей у процесі вивчення іноземної мови. Авторами за допомогою технічних засобів, зокрема через анкетування Google-формами

було проведено опитування у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Хмельницькому національному університеті та Університеті Григорія Сковороди в Переяславі. Респондентами стали 88 здобувачів освіти 1 та 2 курсів, віком 17–19 років, серед яких 59,5 жінки та 40,5 чоловіки.

Проаналізувавши відповіді здобувачів освіти, зазначимо, що маємо наступний результат:

Дуже важливо – 45%.

Важливо – 31%.

Нейтрально – 19%.

Неважливо – 5%.

Тобто, 45% опитаних вважають набуття іншомовних комунікативних компетентностей «дуже важливим», а 31% – «важливим». Це свідчить про значну увагу здобувачів до вивчення іноземних мов, що може бути пов'язано з їхньою професійною орієнтацією, бажанням інтегруватися у міжнародне середовище та покращити свої кар'єрні перспективи. Тим часом 19% респондентів займають нейтральну позицію щодо цього питання, що може свідчити про недостатню мотивацію або впевненість у важливості цієї навички для їхньої спеціальності. Лише 5% опитаних вважають набуття іншомовних комунікативних компетентностей «неважливим». Цей невеликий відсоток може свідчити про те, що частина здобувачів не бачить безпосередньої користі у вивченні іноземних мов для їхньої професійної діяльності або має інші пріоритети у навчанні. В цілому, результати опитування демонструють, що більшість здобувачів освіти розуміють важливість іншомовних комунікативних компетентностей і готові працювати над їхнім розвитком.

Наступне питання було визначити, які саме ІКК є важливими для здобувачів освіти (рис. 2).

На скільки важливим для Вас є набуття іншомовних комунікативних компетентностей?

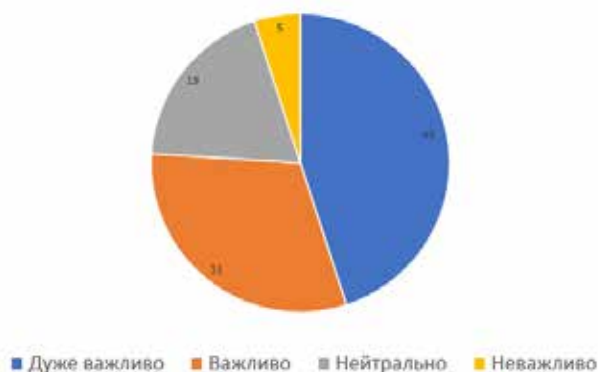

Рис. 1. Відповіді респондентів

На скільки важливим для Вас є набуття іншомовних комунікативних компетентностей?

Рис. 2. Відповіді респондентів

Аналіз відповідей здобувачів освіти на питання «На скільки важливим для вас є набуття ІКК» виявив наступні результати:

Говоріння було визначено як найважливішу компетентність, про що свідчать 95% респондентів. Це підкреслює потребу здобувачів у розвитку навичок усного мовлення для ефективного спілкування в професійному та особистому житті.

Слухання посідає друге місце за важливістю, його відзначили 78% опитаних. Це свідчить про необхідність розуміння усної мови, що є важливим для успішної комунікації та сприйняття інформації.

Письмо було відзначено 65% респондентів, що свідчить про важливість вміння грамотно і чітко формулювати свої думки письмово, що є необхідним для ведення документації, написання звітів та інших письмових завдань.

Читання є важливою компетентністю для 57% здобувачів, що вказує на потребу в розумінні професійної літератури, інструкцій, наукових статей та іншої письмової інформації.

Міжкультурна компетентність була визнана важливою лише 24% опитаних, що може свідчити про меншу увагу до культурних аспектів спілкування, хоча в сучасному глобалізованому світі ця навичка також є суттєвою.

Інші компетентності були зазначені 10% респондентів, що свідчить про наявність додаткових специфічних потреб у частини студентів.

Загалом, результати опитування показують, що здобувачі освіти усвідомлюють важливість різних аспектів іншомовної комунікації, зокрема акцентують увагу на навичках говоріння та слухання,

На скільки Ви задоволені рівнем викладання іноземної мови у Вашому закладі освіти?

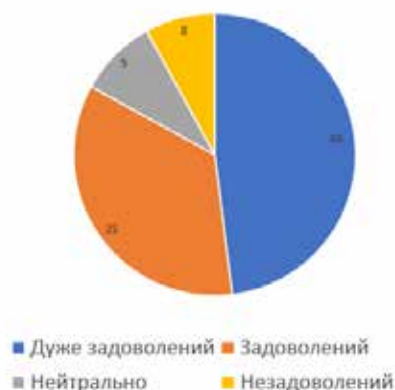

Рис. 3. Відповіді респондентів

що є критичними для успішної взаємодії у професійному середовищі.

Загалом, оцінюючи відповіді респондентів, варто відмітити, що переважна більшість (83%) задоволені або дуже задоволені рівнем викладання іноземної мови, що є позитивним показником для закладу освіти. Однак, 17% здобувачів освіти, які

залишили нейтральні або негативні відгуки, вказують на можливі аспекти для покращення процесу викладання іноземної мови.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Формування іншомовної комунікативної компетентності у здобувачів вищої освіти є важливим аспектом сучасної освітньої практики, що значно впливає на їхні професійні та особисті перспективи. Проведений аналіз показав, що більшість студентів усвідомлюють важливість володіння іноземною мовою для своєї спеціальності та кар'єрного зростання. Найважливішими іншомовними компетентностями здобувачі освіти визначають говоріння, слухання, письмо та читання, що свідчить про їхню прагматичну орієнтацію на практичні аспекти мовного спілкування. *Подальші дослідження* варто зосередити на вивченні ефективності різних методів навчання іноземної мови, таких як використання інтерактивних платформ, мультимедіа, рольових ігор чи групових проєктів. Це допоможе визначити оптимальні підходи для різних груп здобувачів в закладах вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дерка К., Квятковська А. Особливості навчання іноземної мови у закладах фахової передвищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2021. 42. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/42.28>
2. Зеленін Г. І. Теоретичні і методичні засади іншомовної професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2021. 475 с.
3. Кібенко Л., Тонконог Н., Левицька Л. Сучасні тенденції впровадження змішаного навчання при викладанні іноземних мов в ЗВО. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 66 (2).
4. Кохан О. М., Магден О. Г., Михайлова Н. О. Сучасні методи та інноваційні технології викладання іноземної мови в закладах вищої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. (213), 164-168. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-213-164-168>
5. Сандал Ж., Децюк Т., Холявко Н. Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів інженерного факу у позааудиторному занятті ВНЗ. *Вища освіта*. 2020. 7 (14), 19-28. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.192411>
6. Ставицька І. В. Іншомовна компетентність: місце дефініції у термінологічному полі сучасних наукових суджень. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. 2. Ст. 280-286.
7. Canale M. From communicative competence to communicative language pedagogy. *Language and Communication*. 2001. P. 2-27.
8. European Commission. Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Mid-term evaluation of the Erasmus+ programme (2014-2020). Brussels: European Commission. 2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=COM:2018:50:FIN> (дата звернення 11.07.2024)
9. Janowska I. Kompetencja komunikacyjna a glottodydaktyka. *LingVaria*. 2015. 2.20. 41-54.
10. Stepanenko O., Stupak O. The use of GPT reading among university students in Ukraine. *Scientific Journal of Poland University*, 2023. 58 (3), 202-207. <https://doi.org/10.23856/5828>
11. Systemy edukacji w Europie – stan obecny i planowane reformy. *Zjednoczone Królestwo – Anglia*. 2011. Eurydice. URL: <http://eurydice.org/pl/wp-content/uploads/2014/10/anglia2011.pdf>

REFERENCES

1. Dereka K., Kviatkovska A. (2021). Osoblyvosti navchannia inozemnoi movy u zakladakh fakhovoi peredvyshchoi osvity [Peculiarities of foreign language teaching in institutions of professional higher education]. *Innovatsiina pedahohika*. Vyp. 42. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/42.28> [in Ukrainian].
2. Zelenin H. I. (2021). Teoretychni i metodychni zasady inshomovnoi profesiinoi pidhotovky maibutnix vykladachiv tekhnichnykh dystsyplin [Theoretical and methodological bases of foreign language vocational training of future teachers of technical disciplines] : dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04. Kharkiv, 475 s. [in Ukrainian].

3. Kibenko L., Tonkonoh N., Levytska L. (2023). Suchasni tendentsii vprovadzhennia zmishanoho navchannia pry vykladanni inozemnykh mov v ZVO [Modern trends in the introduction of blended learning in teaching foreign languages in higher education]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Vyp. 66 (2). [in Ukrainian].
4. Kokhan O. M., Mahden O. H., Mykhailova N. O. (2024). Suchasni metody ta innovatsiini tekhnolohii vykladannia inozemnoi movy v zakladakh vyshchoi osvity [Modern methods and innovative technologies of teaching a foreign language in higher education institutions]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky*. (213), 164-168. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-213-164-168> [in Ukrainian].
5. Sandal Zh., Detsiuk T., Kholiavko N. (2020). Formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv inzhenernoho faru u pozaaudytornomu zaniatti VNZ [Formation of foreign language communicative competence of engineering students in extracurricular activities of the university.]. *Vyshcha osvita*. 7 (14), 19–28. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.192411> [in Ukrainian].
6. Stavytska I. V. (2013). Inshomovna kompetentnist: mistse definitsii u terminolohichnomu poli suchasnykh naukovykh sudzhen [Foreign language competence: the place of definition in the terminological field of modern scientific judgments.]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. 4. p. 280–286. [in Ukrainian].
7. Canale M. (2001). From communicative competence to communicative language pedagogy. *Language and Communication*. P. 2–27.
8. European Commission. (2018). Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Mid-term evaluation of the Erasmus+ programme (2014–2020). Brussels: European Commission. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=COM:2018:50:FIN> (data zvernennia 11.07.2024)
9. Janowska I. (2015). Kompetencja komunikacyjna a glottodydaktyka. *LingVaria*. 2. 20. 41–54. [in Polish]
10. Stepanenko O., Stupak O. (2023). The use of GPT reading among university students in Ukraine. *Scientific Journal of Poland University*, 58 (3), 202–207. <https://doi.org/10.23856/5828>
11. Systemy edukacji w Europie – stan obecny i planowane reformy. (2011). *Zjednoczone Królestwo – Anglia*. URL: <http://eurydice.org.pl/wp-content/uploads/2014/10/anglia2011.pdf> [in Polish]